

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פד

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובריה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מקור רביעי - 'עין תחת עין' ממון (סברה) [נדחה]

תניא אידך רבי שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון. אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש?

הרי שהיה סומא, וסימא. קיטע, וקיטע. חיגר, וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין?

אם תמצא לומר שכאן משלם ממון הרי והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם: משפט השוה לכולכם!

(דחיה) אמרי ומאי קושיא? דלמא היכא דאפשר, אפשר, היכא דלא אפשר, לא

אפשר ופטרינן ליה בלא כלום וזה משפט שווה היינו או ליטול אבר ממש או לפטרו לגמרי.

הגמרא מוכיחה זאת מעדים זוממים, שיטנו כלל בדיני עדות, שכל עד שאין אתה יכול להזימו לא נקרא עד, ולכן במקרה שעדים זוממים העידו שאדם טרף הרג את הנפש, אינן נענשים.

דאי לא תימא הכי, טרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה? אלא היכא דאפשר,

אפשר, היכא דלא אפשר לא אפשר ופטרינן ליה.

מקור חמישי - 'עין תחת עין' ממון

יט- ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה לו: כ- שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן לו:

דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא כן ינתן בו ואין נתינה אלא ממון. אלא מעתה

אשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא?

אמרי דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב ואיש כי יתן מום בעמיתו

כאשר עשה לו, כן ינתן בו למה לי?

ש"מ ממון.

כאשר יתן מום באדם למה לי? אידי דבעי מיכתב כן ינתן בו כתב נמי כאשר יתן

מום באדם.

מקור שישי - 'עין תחת עין' ממון (עדים זוממים)

להלן הפסוקים לגבי עדים זוממים שדבי חייא ידרוש אותם:

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך: ולא תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל:

דבי רבי חייא תנא אמר קרא לגבי עדים שהעידו שפלוני קיטע את יד חברו והוזמו יד

ביד דבר הניתן מיד ליד היינו ממון.

אלא מעתה רגל ברגל נמי הכי הוא?

אמרי דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי-

מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו - אי סלקא דעתך ממש? יד ביד

למה לי!

ש"מ ממון.

רגל ברגל - אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל.

מקור שביעי - 'עין תחת עין' ממון [נדחה]

אביי אומר אתיא מדתני דבי חזקיה-

דתנא דבי חזקיה עין תחת עין נפש תחת נפש, ולא נפש ועין תחת עין.

ואי סלקא דעתך ממש, זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין! כיצד דבהדי דעורר

ליה, נפקא ליה נשמתיה.

(קושיא) ומאי קושיא, דלמא מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל, ועבדינן, ואי לא מצי

מקבל, לא עבדינן.

ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה, אי מיית לימות.

מי לא תנן גבי מלקות: אמדוהו ומת תחת ידו, פטור.

מקור שמיני - 'עין תחת עין' ממון (צער) [נדחה]

רב זביד משמיה דרבה אמר אמר קרא פצע תחת פצע הפסוק מיותר ליתן צער

במקום נזק והיינו מלבד דמי נזק מפצה אותו גם בצער שהיה לו בשעת הנזק.

וכך הוא מוכיח ואי סלקא דעתך ממש, כי היכי דלהאי הוי ליה צערא, להאי נמי אית

ליה צערא! - ר"ל אם היה המזיק מקבל עונשו ממש, כלול בתוכו את הצער שיקבל ומדוע

צריך לשלם את דמי צער.

שכה תוספות ד"ה אלא בדמזיק. דס"ל לרבי אליעזר דהוי ככופר דמשלם דמי מזיק דרחמנא קרייה כופר אבל אתה לוקח כופר כו' ותנאי דלעיל ס"ל דדוקא בכופר משלם דמי מזיק משום פדין נפשו:

(דחיה) ומאי קושיא?

דלמא איכא איניש דמפנק, אית ליה צערא טפי, ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה

צערא. למאי נפקא מינה למתבי ליה היאך דביני ביני היינו שאם המזיק מרגיש פחות

צער מהניזק אזי משלם לו את ההפרש הזה.

מקור תשיעי - 'עין תחת עין' ממון (ריפוי) - [נדחה]

רב פפא משמיה דרבה אמר אמר קרא ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נזק.

ואי סלקא דעתך ממש, כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא? ר"ל המזיק

כשקיבל עונשו ממש, יצטרך לילך לרופא, ומדוע צריך לשלם את הריפוי.

מאי קושיא?

דלמא איכא דסליק בשריה הייא מהר, ואיכא דלא סליק בשריה הייא מהר.

למאי נפקא מינה?

למיתב ליה היאך דביני ביני - היינו שאם המזיק השקיע פחות על הרופא מהניזק, צריך

עדיין לשלם לו את ההפרש הזה.

מקור עשירי - 'עין תחת עין' ממון ('תחת אשר ענה')

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור-

כתיב הכא עין תחת עין וכתיב התם שלם ישלם שור תחת השור: מה להלן ממון,

אף כאן ממון.

(קושיא) מאי חזית דילפת תחת תחת משור, נילף תחת תחת מאדם? דכתיב

ונתת נפש תחת נפש: מה להלן ממש, אף כאן ממש.

(תירוץ) אמרי דנין נזקין מנזקין, ואין דנין נזקין ממיתה.

(קושיא) אדרבה דנין אדם מאדם, ואין דנין אדם מבהמה!

(מסקנה) אלא אמר רב אשי מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין מנזיקין.

שיטת ר"א - שמים את הנזק בדמי עינו של מזיק

תניא ר"א שכה^א אומר עין תחת עין ממש

ממש סלקא דעתך? רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי?

(תירוץ) אמר רבה לומר שאין שמים אותו כעבד.

(קושיא) א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין? בן חורין מי אית ליה דמי!

אלא אמר רב אשי לומר שאין שמים אותו בניזק אלא במזיק - ממש והיינו עינו של

מזיק כמה הוא שווה להימכר עכשיו וכמה היה שווה בלי עינו, ואת זה משלם לניזק. - דעה זו

חולקת על שאר הדיעות, שסוברים שמעריכים את דמי הניזק ולא את המזיק.

חמרא דקטע ידא דינוקא - קרוביו יכולים למחות

ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל.

אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים שכו - שהיה סובר שאדם הזיקו וסבר שקטן יש

לו בושת [תוס']:

(קושיא) אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן!

(תירוץ) א"ל לבר מנזק קאמינא.

אמר ליה אביי והא חמור הוא, וחמור אינו משלם אלא נזק 'איש בעמיתו' ולא שור

בעמיתו!

אמר להו זילו שומו ליה נזקיה .

(קושיא) והא כעבדא בעי למשיימיה!

(תירוץ) אמר להו זילו שיימוהו כעבדא.

אחר שהסכימו כיצד לשער דמי ניזקו, האב של התינוק נתערב, שלא היה נוח לו לשום

את בנו כעבד - כדלהלן:

אמר להו אבוה דינוקא 'לא בעינא דזילא ביה מילתא'

אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא? ר"ל אתה מחייב אותו, שהחבלות שייכות לו

ואתה רוצה למחול עבורם.

אמר להו לכי גדיל מפייסנא ליה מדידי. [מכאן לומד הים של שלמה הלכה למעשה

שהקרובים יכולים למחות מפני כבודם אלא שמוטל עליהם לפייסו כשיגדלו.]

שכו תוספות ד"ה זילו שומו ליה ד' דברים היה סבור אדם הזיקו ואותו קטן כל כך גדול היה

דמכלמי ליה ומכלם.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא פד

לעלו נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

תורא דאלס ידיה דינוקא.

ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא.
אתא לקמיה דרבא אמר להו 'זילו שיימוהו כעבדא'

אמרו ליה והא מר הוא דאמר כל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל מכיוון שאינו דבר קצוב?

אמר להו לא צריכא דאי תפס ר"ל אמר להם לשום שאם הניזק יתפוס, יכול לעכב אצלו.

רבא לטעמיה דאמר רבא:

להלן דברי רבא, שאם שור הוזק גובין אותו בבבל אך אדם שהוזק לא גובין.

נזקי שור שבאו לו ע"י בשור, ונזקי שור שבאו לו ע"י באדם גובין אותו בבבל.

1) נזקי אדם שבא ע"י באדם, ונזקי אדם שבא לו ע"י בשור, אין גובין אותו בבבל.

[עד כאן דף פד עמוד א]

דעת רבא - ההבדל בין נזקי אדם באדם ולנזקי אדם בשור

עתה הגמרא מתעסקת לברר מדוע רבא מחלק בין שור הניזק, שגובין בבבל, לבין אדם שניזק שלא גובים. הגמרא מנסה לבאר בכמה אופנים וגם מעלה דינים נוספים ולבסוף מסיקה שדיני קנסות צריכים להיות במומחים ורבני בבל למרות שאין סמוכים עושים שליחותם של רבני א"י, והיינו דווקא בגביות שהם שכיחים ויש בהם חסרון כ"ס.

מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא?

- אלהים דיינם סמוכים בעיני וליכא ר"ל נזקי אדם (כי יריבון) ושור (וכי יגח) כתובים בפרשת משפטים ושם כתוב 'עד האלהים יבא דבר שניהם' היינו מומחין וסמוכין ואין סמיכה בבבל.

(קושיה) נזקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים בעיני וליכא!

אלא מאי שנא שור בשור ושור באדם: דשליחותיה קא עבדין, מידי דהוה אהודאות עדים שאמרו 'בפנינו הודה לו' והלואות עדים שאמרו 'בפנינו הלווה לו' - שחכמים תיקנו לא צריך מומחה שלא תנעול דלת בפני לווין.

אדם באדם ואדם בשור נמי שליחותיה קא עבדין!

- אמרי כי קא עבדין שליחותיה במידי דקים לן בגויה, במידי דלא קים לן בגויה לא עבדין שליחותיה כמו כאן שצריך לשום אותו.

(קושיה 1.) אמרי שור בשור ושור באדם נמי לא קים לן בגויה!

אלא פוק חזי היכא מזדבני תורא בשוקא, אדם באדם ואדם בשור נמי פוק חזי היכא מזדבני עבדי בשוקא,

(קושיה 2.) ועוד תשלום כפל ותשלום ארבעה וחמשה דקצי נעבד שליחותיה!
- אמרי כי קא עבדין שליחותיה בממונא, בקנסא לא עבדין שליחותיה

שאינ דנים דני קנסות בבבל.

(קושיה) אדם באדם דממונא הוא, שמפחית את דמו, ופגם, לגבי האונס ומפתה שהוא כמו נזק, שמעריכים כמה אדם הרוצה לרצות את עבדו מוכן להוסיף כדי למסור לעבדו שפחה בתולה במקום בעולה, נעבד שליחותיה!

- כי קא עבדין שליחותיה במילתא דשכיחא, אדם באדם דלא שכיחא לא עבדין שליחותיה.

(קושיה) הרי בושת, שלא קנס הוא שהרי אינו קצוב ותלוי לפי המבייש והמתבייש, דשכיח נעביד שליחותיה!

(תירוץ) אמרי הכי נמי דהא רב פפא אגבי ארבע מאה זוזי לבושת.

(קושיה) והא ליתיה לדרב פפא, דשלח ליה רב חסדא לרב נחמן.

ושלח ליה 'חסדא חסדא קנסא קא מגבית בבבל' 327 וי
(מסקנה) אלא כי עבדין שליחותיה: במילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כ"ס,
לא עבדין שליחותיה: מילתא דשכיחא ולית ביה חסרון כ"ס, אי נמי מילתא דלא
שכיחא ואית ביה חסרון כ"ס 328.

ע"פ זה הגמרא מבארת את החילוק בין שור שהוזק לבין אדם.

הלכך אדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כ"ס, כיון דלא שכיחא לא עבדין שליחותיה.

בושת - אע"ג דשכיחא כיון דלית ביה חסרון כ"ס לא עבדין שליחותיה.

גבית ממון משור מועד

למדנו לעיל מדברי רבא ששור בשור גובים אותו בבל, כעת הגמרא מקשה סתירה בדבריו ומחלקת בין שור תם לשור מועד.

(קושיה) ושור בשור גובין בבבל?

והאמר רבא שור שהזיק אין גובין אותו בבבל.

הגמרא מנסה להבין מי הזיק את השור.

דאזיק מאן אילימא דאזיק אדם?

(דחיה) מאי איריא שור דאזיק אדם, אפילו אדם דאזיק אדם שיותר שכיח נמי אין גובין אותו בבבל!

כאן הגמרא מסיימת את קושיה

אלא דאזיק שור - וקתני אין גובין אותו בבבל.

(תירוץ) אמרי התם בתם שחצי נזק הוא קנס הכא במועד.

הגמרא מנסה להבין איך יתכן שישינו שור מועד בבל, הרי להיות מועד צריך להעיד בו בב"ד בכל נגיחותיו ולא דנים בו בבבל.

(קושיה) והאמר רבא אין מועד בבבל?

(תירוץ) אמרי דאייעד התם ואייתוה להכא.

(קושיה) והא מילתא דלא שכיחא היא, ומילתא דלא שכיחא הא אמרת דלא עבדין שליחותיה.

(תירוץ) דאתו רבנן דהתם וייעדוה הכא.

(קושיה) סוף סוף מילתא דלא שכיחא היא!

(מסקנה) אלא כי קאמר רבא בשן ורגל דמועדין מתחילתן נינהו.

סיכום דינים - איזה תביעות ממון דנים בבבל ואיזה לא דנים

אין גובים בבבל -

אדם שהזיק אדם - לא שכיח.

שור הזיק אדם - לא שכיח [יכולים לדון שאם יתפוס לא מוציאים ממנו - רבא]
שור שהזיק שור ע"י קרן - תם: משום שאין דנים קנסות בבבל, מועד לא שכיח (להביא מא"י או שבאו דיינים מא"י).

תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' - לא עבדין שליחותיה בקנס.

בושת - אין חסרון כ"ס [רב פפא גובה אך לא קיי"ל הכי].

גובין בבבל -

אדם שהזיק שור.

שור שהזיק שור ע"י שן ורגל (מועדים מתחילתם)

הודאות והלוואות - שלא תנעול דלת בפני לווים.

דתורא ובהגוזל בתרא (לקמן דף קטו). נרשאה גב ספרא והווא דגב גלימא ובהרבה מקומות יש לדחות דכל הנהו איירי בתפס או ע"י דא"ל אקבעו דינא לא"י כדאמר בפרק קמא (דף טו) וי"מ דדוקא גזילות שע"י חבלות כגון דנמצו בי תרי ומחו אהדידי עד שתקף אחד מהן וגזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח [טפין] ולא עבדין שליחותיה ומעשים בכל יום שאנו דנין דיני גזילות:

327 תוספות ד"ה קנסא קמגבית בבבל. לאו דוקא קנס אלא משום דלית ביה חסרון כ"ס קרי ליה קנס:

328 תוספות ד"ה אי נמי אית ביה חסרון כ"ס ולא שכיח לא עבדין שליחותיה וגזלות וחבלות דבעי מומחים כדאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף ב:) איכא למימר דגזלות וחבלות מילתא דלא שכיח היא (טפי) אבל הודאות והלואות שכיחי וכן יש בהמגרש (גיטין דף פח: ושם) ותימה דבכמה מקומות שהיו דנין דיני גזלות בהגוזל (לקמן דף צו:) ההוא גברא דגזל פדגא

סיכום הדף היומי שקלא ופריא בבא קמא פד

לעלוני נשמח
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

[משנה] 'צער כוואו בשפוד או במסמר וכו'

צער שלא במקום נזק משתלם, מאן תנא?

א. אמר רבא בן עזאי היא.

דתניא-

רבי אומר כויה נאמרה תחילה.

בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה.

כוונתם ב'נאמרה תחילה' אפשר להסביר בשני אופנים: א. תחילת דינו דהיינו מה היינו אומרים לולא המשך של הפסוק שכתוב חבורה. ב. על סוף דינו דהיינו כיצד הדין אחרי שכתוב חבורה בסוף הפסוק. להלן דברי רבא שלמד כאופן הראשון ובהמשך כיצד הגמרא דוחה את זו:

במאי קא מיפלגי

1. רבא-

רבי סבר כויה דלית בה חבורה משמע, כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה

דאית בה חבורה, אין אי לא, לא.

ובן עזאי סבר כויה דאית בה חבורה משמע, כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה

דכויה דלית בה חבורה – אלמא משנתינו כבן עזאי.

עתה הגמרא דוחה את זאת:

(קושיה) מתקיף לה רב פפא אדרבה! איפכא מסתברא! ז"א משנתינו רבי היא משני

טעמים: א. הרי רבי סידר את המשנה ולא העמיד את המשנה דלא כדעתו ב. מסתבר יותר

לומר שהם כיוונו למסקנת הפסוק ולא מהבנה ראשונה.

להלן כיצד הוא מבאר לפי זה משנתינו כרבי בשני אופנים.

2. רב פפא [אופן ראשון]- משנה כרבי. -האי 'נאמרה' על סוף הדרשה ואמסקנא

קיימי.

רבי אומר כויה נאמרה תחילה סבר כויה דאית בה חבורה משמע, כתב רחמנא

חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה.

בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה - סבר כויה דלית בה חבורה משמע, כתב

רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה, אין, אי לא, לא.

3. רב פפא [אופן שניה] - משנה כרבי.

אי נמי דכולי עלמא כויה בין דאית בה חבורה בין דלית בה חבורה משמע.

והכא בכלל ופרט המרוחקים זה מזה קמפלגי:

בפסוק למטה מופיע כלל דהיינו 'כויה' שמשמע שכולל בין שישנה חבורה ובין שאין לה,

ואחר כך כתוב פרט נוסף 'פצע' המפסיק בין הכלל לפרט שני 'חבורה'. נחלקו כיצד

דורשים באופן זה, אם דנים בכלל ופרט, ואז אין בכלל אלא מה שיש בפרט, והיינו

שיטת בן עזאי, או שלא לומדים.

כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה:

רבי - סבר אין דנין אותו בכלל ופרט. – 'כויה נאמרה תחילה' פירושו - מתחילת הפסוק

אנו לומדים שהוא חייב.

חבורה למה לי? לדמים יתרים³²⁹ ר"ל שלולא זה היינו אומרים שמי שיש נזק וצער

משלם נזק בלבד, ולכן כתבה התורה 'חבורה' שמלבד הצער משלם נזק.

ובן עזאי - סבר דנין אותו בכלל ופרט.

[עד כאן דף פד עמוד ב]